

INFORMAȚII PRIVIND ÎNVĂȚĂMÂNTUL BĂCĂUAN ÎN DOCUMENTE DE ARHIVĂ (SEC. XIX - XX)

CONSTANTIN PĂDURARU

Arhivele Naționale ale României îndeplinesc misiunea nobilă de a păstra documentele care oglindesc evoluția instituțiilor societății românești.

Arhivele create de instituțiile de învățământ reprezintă o importantă sursă de informații pentru aceia care doresc să abordeze teme de cercetare a învățământului național și a celui local. Cercetând fonduri arhivistice ale unor unități școlare se pot formula concluzii realiste privitoare la drumul străbătut de învățământul băcăuan.

Referindu-ne la începuturile școlii pe meleagurile noastre, trebuie să pornim de la activitatea primei școli din Bacău, care a fost o instituție publică școlară. Începuturile activității acesteia s-au realizat în condiții grele, pornind de la local și continuând cu dotarea acestuia. Primă Școală Publică din Bacău și-a început activitatea în anul 1839. Din păcate, nu s-au păstrat documente decât din perioada 1885-1893 și 1894-1938, respectiv registrele de procese – verbale de inspecție.

Documentele păstrate de instituția noastră evocă o stare de lucruri, specifică perioadei la care ne referim și anume că fiecare învățător avea un număr foarte mare de elevi cu care trebuia să lucreze într-o clasă. Se ajungea ca în unele clase să fie peste 60 de elevi. Situația de mai sus este valabilă și pentru prima Școală Publică din Bacău. Cauza acestei stări de lucruri se afla în lipsa unui personal calificat, suficient din punct de vedere numeric pentru toate unitățile școlare aflate în activitate. Cu un număr atât de mare de elevi, învățătorul își desfășura activitatea în condiții dificile.

Documentele școlare cele mai importante sunt cataloagele, registrele matricole și cele de procese – verbale ale inspecțiilor. Ele dau imaginea dimensiunilor activității unității școlare respective, înfățișează obiectiv nivelul de pregătire al cadrelor didactice cât și evoluția elevilor.

Pornind de la cei care au învățat într-o școală nu avem dreptul să-i trecem sub tăcere pe cei care au contribuit la educația și pregătirea elevilor, respectiv cadrele didactice. Unii din slijitorii școlii și-au creat un nume, dar și un renume din modul în care s-au implicat în problemele școlilor în care au activat de-a lungul timpului. Afirmăția potrivit căreia “omul sfințește locul” sau “omul potrivit la locul potrivit” și în momentul potrivit se adevărește în numeroase situații. Menționăm aici numele primului învățător Constantin Platon al Școlii Domnești din Bacău. Modul în care și-a desfășurat el activitatea nu a trecut neobservat pentru cei cu care a venit în contact în perioada respectivă. El a

rămas în conștiința contemporanilor săi ca fiind un exemplar de slujire devotată a școlii. Odată cu începerea modernizării instituțiilor tânărului stat român modern, după 1859, se produce o creștere a numărului de instituții școlare în Bacău și în județ. Necesitatea de a învăța devenise un obiectiv major pentru copii și familiilor acestora, cât și pentru nevoile societății românești care resimțea lipsa de personal calificat în mai toate instituțiile statului.

Răspunzând unor solicitări ale locuitorilor de înființare a unor școli, acest lucru s-a petrecut în Bacău cât și în multe localități rurale ale județului nostru. Această situație demonstrează voința celor care s-au implicat în procesul de organizare a învățământului băcăuan. Pe măsura evoluției legislației, învățământul și-a diversificat formele organizatorice pornind de la învățământul primar, continuând cu cel gimnazial și, ulterior, cu cel liceal.

O dată cu trecerea timpului, acestor forme de învățământ li s-au adăugat cele ale învățământului profesional, destinat ucenicilor din ateliere, fabrici. Învățământul băcăuan a cunoscut o permanentă dezvoltare impusă de realitățile timpului, de creșterea demografică și economică a țării noastre. Slujitorii școlii își desfășurau activitatea în condiții materiale dificile și datorită întârzierii plății salariilor care li se cuveneau. Nu de puține ori ei se adresau primarului localității în care își desfășurau activitatea, solicitându-i acestuia plata salariului, care, de regulă, se făcea cu întârziere. Astfel, într-un document păstrat în arhiva Primăriei Orașului Bacău, din 1867, un cadru didactic, Ion Chiru, îi adresa primului cetățean al urbei Bacăului rugămintea respectuoasă de a-l plăti salariul său pe luna decembrie¹.

Altă dată, Nicolae Romașcu adresa un memoriu primarului Bacăului în care erau arătate nevoile materiale ale Școlii Nr. 1 din Bacău.

“Bacău, sept. 4/1868

Domnule Primar,

La această școală sunt de o urgentă necesitate:

- I. Șapte bănci după modelul cestora de aicea.
- II. Patru scaune de catedră după modelul celor de la Școala Nr. 2.
- III. Ulucile de la streșina de din față căci prin scurgerea apei pe pereți amenință ruinarea edificiului.
- IV. Zăvoară, balamale și cârlige pe la ferești.
- V. Mai multe geamuri.
- VI. Una condică șnuruită registrul de prezență.

¹ Direcția Județeană Bacău a Arhivelor Naționale, **Fond Primăria Orașului Bacău**, dosar 63/1867, fila 22.

- VII. *Prunduirea în formă de planu înclinatu pentru scurgerea apei pe dinaintea clasei a IV-a pentru îmbunătățirea accesului acelei clase, care din cauza bălței ce se face dinaintea ei când plouă îi foarte stricătoru.*
- VIII. *Facerea a trei ochiuri de geamuri mișcătoare toate la clasa a IV-a pentru purificarea aerului în timp de iarnă.*
- IX. *repararea scaunelor canțilarii venite în o stare cu totul proastă, de la 1840 de cându sunt făcute și până acum.*
Binevoiți Domnule Primar a primi asigurarea considerației mele”².

Toate acestea erau solicitările adresate primarului, în vederea asigurării condițiilor corespunzătoare pentru activitatea didactică.

Meseria de slujitor al școlii nu era una foarte bine plătită nici în acea perioadă, fapt care este ilustrat de documentele din perioada la care ne referim. Astfel, într-un scurt memoriu adresat de Ion Chiru primarului de Bacău, se spunea:

“Domnule Primar,

Cu ocaziunea facerii bugetului pe anulu viitoriu, cu onoare bine a vă aduce la cunoștință dumneavoastră, că salariul ce am primitu până acum nu este îndestulătoriu și ca gimnasiu de aice posedandu tote cunoștințele ce se predau în celelalte gimnasii și salariile profesorilor trebuie să fie aceleași. De aceia cu totu respectu vă rogu ca să regulațio cele de cuviință, căci o mare injuștiție se face unui profesor de gimnasiu, salariandu-l ca și pe cel de la clasa I –a primară.

Primiți Domnule Primariu assicurare de stima ce vă conservu”.

1867 Decembrie 28”³

În anul 1943 se realiza o monografie a județului Bacău de către profesorul Ioan Abramiuc și directorul din Prefectura Județului Bacău, Nicolae Vlahuță. Lucrarea respectivă a inclus și un capitol dedicat școlii băcăuane. Autorii lucrării fac precizarea că în 1839 și-a început activitatea propriu – zisă prima școală publică în Bacău și că ulterior numărul școlilor a crescut în funcție de evoluția generală a societății românești. În același timp era arătată contribuția adusă de corpul didactic la luminarea poporului “și al redeșteptării lui la viața intelectuală, morală și economică mai bună”⁴.

Era evidențiat rolul învățătorului care “are o menire înaltă de a face educația nu numai tineretului școlar, ci întregii pături țărănești. Țăranii sunt

² *Ibidem*, dosar 75/1868, fila 136.

³ *Ibidem*, dosar 63/1867, fila 25.

⁴ DJAN, *Colecția de manuscrise*, 18, fila 120.
www.cimec.ro

păstrătorii tradiției, conservatorii unei rase neamestecate cu sânge străin, reprezentanții unei realități economice și sociale, ei sunt acei cari reprezintă poporul românesc în tot ce are el mai românesc”⁵ Era o recunoaștere directă a rolului avut de slujitorii școlii în viața culturală rurală. Urmarea acestei situații a fost creșterea numărului celor care au urmat școli superioare. În momentul întocmirii monografiei respective, județul Bacău avea un număr de 355 de școli, repartizate în: Școli Primare de Băieți (16), Școli Primare de Fete (16), Școli Primare Mixte (275), Grădinițe de Copii (48).

Corpul didactic al județului Bacău cuprindea 461 de învățători și 472 de învățătoare, 235 de profesoare și profesori.

Realizatorii monografiei au trecut în revistă câteva școli mai reprezentative din Bacău și din județ.

În perioada menționată în titlul comunicării, învățământul băcăuan a cunoscut un autentic proces de dezvoltare prin crearea bazei materiale necesare procesului de instrucție, căruia i s-a adăugat corpul didactic pregătit corespunzător și care a obținut rezultate dintre cele mai bune. Învățământul băcăuan a format personalități ale vieții științifice și culturale românești de până la sfârșitul celui de-al doilea război mondial.

---

⁵ Ibidem.